

Tämä on rinnakkaistallenne.
Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat
saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Hoppu, Petri

Julkaisun nimi: Giuseppe Acerbi ja suomalaisten tanssi

Julkaisuvuosi: 2018

Versio: Julkaistu versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Hoppu, P. (2018). Giuseppe Acerbi ja suomalaisten tanssi. *Kansanmusiikki*, (1), 42.

Giuseppe Acerbi ja suomalaisten tanssi

Italialainen aatelismies Giuseppe Acerbi (1773-1846) teki kuuluisan matkansa Ruotsiin, Suomeen ja Lappiin 1700-luvun lopulla. Tuon matkan tuloksena syntyi teos *Travels through Sweden, Finland, and Lapland to the North Cape* (1802), jossa Acerbi kuvaa matkan vaiheita sekä kohtaamia paikallisen väestön kanssa. Acerbin matkakuvauksen tekevät erityisen mielenkiintoiseksi sen sisältämät kuvaukset suomalaisten musiikista ja tanssimisesta.

Tanssista on olemassa varsin vähän tietoa Suomesta ennen 1800-luvun loppupuolta. Tästä syystä Acerbin tanssimaininnat ovat jo itsessään kiinnostavia. Lisäksi hän tuo tanssista esiin piirteitä, joista ei ole tietoa muualla. Siinä suhteessa nämä lyhyehköt kuvaukset ovat tärkeitä tanssintutkimuksen kannalta. Ne eivät ole yksiselitteisiä, vaan niissä on paljon tulkinnanvaraisuutta, mutta ne sisältävät silti paljon yksityiskohtaisempaa tietoa tanssimisesta kuin useimmat muut tuon ajan harvalukuisista tanssidokumenteista.

Tanssitupa

Paritanssien alkaessa yleistyä Suomessa 1600-luvulta lähtien tanssiminen siirtyi vähitellen tilaisuuksiin, joita varhaisissa dokumenteissa kutsutaan tanssituviksi (*dansstugor*). Acerbi näyttäisi törmänneen juuri tällaiseen Pohjois-Pohjanmaan Kuivaniemellä poiketessaan paikalliseen maalaistaloon. Acerbin teos sisältää vanhimman kuvauksen suomalaisesta tanssituvasta, joka hänestä vaikutti varsin oudolta tilaisuudelta:

”Heidän tanssinsa oli mitä kömpelöintä hyppelyä, vailla kaikkea viehkeyttä; välittä tehtiin jonkinlaisia keikauksia, jolloin naisten hameet lehahtivat ilmaan. Ei minikäänlaista vaihtelua ollut heidän asenoissaan, ei mitään ilmettä ainoankaan kasvoilla. (...) Ainoana vaihteluna koko tässä liikehtimisessä oli käsivarsien erilainen asento; he asettivat ne vuorotellen päällekkäin, mutta perin kankeasti, niin ettei siinä ilmennyt kaukaisintakaan aavistusta aistista tai luonnollisesta sulosta.”

Acerbi tallensi täällä sokean pelimannin soittaman melodian, jonka perusteella tanssi lienee ollut polskaa. Toisaalta tähän viittaa myös itse tanssikuvauksessa, jossa tanssia luonnehditaan yksitoikkoiseksi mutta käsitteitä vaihteleviksi. **H.A. Reinholmin** kokoelmissa polska kuvataan varsin samansuuntaisesti: vanha paripolska oli lähtökohtaisesti yksinkertainen tanssi, jossa askelten suhteen oli vähän muun-

Giuseppe Acerbi — Dessin d'Édouard Goussier, d'après un portrait conservé à la Manufacture de Sèvres.

telua, kun taas otteet vaihtelivat. Koska Reinholmin kokoelmien vanhimmat tiedot ovat 1840-luvulta, niiden voidaan olettaa koskeneen samankaltaista polskatanssia kun Acerbilla.

Kaiken kaikkiaan Acerbin käsitys talonpoikien tanssista ei ole erityisen imarteleva. Toisaalta tämä ei ole yllättävää: kansanomaisen polska herätti tuskin kovin paljon aatelismiehen kiinnostusta. Hän oli tottunut hienostuneisiin ja harjoitusta vaativiin paritansseihin, joten yksinkertainen polskatanssi oli varmasti hänen silmissään äärimmäisen yksitoikkoista ja karkeaa.

Karhutanssi ja tanssihäät

Jatkaessaan matkaa pohjoiseen Acerbi kohtasi yhä erikoisempia ilmiöitä ja näiden joukossa myös toisenlaista tanssimista kuin Kuivaniemellä. Kun polskan tanssiminen ei ollut häntä innostanut, niin Tornionjokilaakson Könkäällä tanssittu karhutanssi sai häneltä ainakin jonkinlaista arvostusta: ”Mies pitää käsiään maassa ja samalla kannattaa itseään jaloilla, niin että hänen ruumiinsa on vaakasuorassa aivan kuin karhun tai muun eläimen, joka kulkee nelin jaloin. Pysyen koko ajan tässä asennossa hän alkaa tanssia, ja kaikki hypynsä ja loikkauksensa hän yrittää tehdä

soiton mukaan, joka on sävyltään hyvin alkukantaista.”

Karhutanssi ei ollut ainoa tanssi, jonka Acerbi näki Könkäällä, mutta ilmeisesti se oli kuitenkin kiinnostavin, sillä muista tansseista hän ei kirjoittanut enempää. Karhutanssi sinänsä tunnetaan monissa eri muodoissa pohjoisten kansojen keskuudessa, ja siitä on useita tietoja muualta Suomestakin. Acerbin kuvaama karhutanssi vaikuttaisi olleen jonkinlainen tanssikilpailu, jollaisesta on puolestaan tieto Ruotsista: teoksessaan *Svenska fornsånger* (1842) **A.I. Arwidsson** kuvaa vastaavaa tanssia.

Myöhemmin Acerbi pääsi näkemään Lapissa asuvien suomalaisten häämenoja ja niiden yhteydessä myös häätanssia. Häiden kulku vaikuttaisi seuranneen tyyppillistä talonpoikaisten tanssihäiden rakennetta, sillä Acerbi kertoo vihkimistä seuranneen hääaterian, jonka jälkeen alkoi tanssi. Tanssi oli tälläkin kertaa erikoista, sillä sitä ei säestänyt minkäänlainen musiikki vaan huudot ja sormien napsuttelu. Mitä Acerbi oikeastaan tarkoitti ”huudoilla”, ei selviä kuvauksesta. Tosin Acerbi piti myös saamelaisten joikua enemmän huutamaisena kuin musiikkina, joten kyse lienee ollut paikallisesta lauluperinteestä, joka ei Acerbin korvia hivellyt.

Vaikka Acerbi oli aatelismies, jonka tausta oli täysin erilainen kuin hänen Suomessa ja Lapissa kohtaamiensa ihmisten, ei hänen kuvauksistaan heijastu halveksuntaa näitä kohtaan, ihmetystä kylläkin. Hän vaikutti olleen rehellinen ja avoin kirjoituksissaan ja tunteneen sympatiaa uusia tuttavuuksiaan kohtaan. Heidän tapansa olivat hänelle outoja, mutta tämä ei häntä tuntunut häirinneen. Hän oli kiinnostunut heistä poikkeuksellisella tavalla, ja tämä kiinnostus sekä arvostus vierasta kohtaan tuottivat jälkipolville ainutlaatuista tietoa suomalaisten kulttuurista 1700-luvun lopulta. ■

Lainauksen suomennokset
Hannes Korpi-Anttila